

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE :

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H. C. van der Ent, Katwijk aan Zee; Ds. R. Kok, Soest; Ds. H. van Leeuwen, Elburg; Ds. D. Slagboom, Barendrecht; Ds. M. C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn; J. van Heteren, Sliedrecht-Centrum en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE :

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE :

Joh. van der Lee, Kwartelstraat 74 2406 EP Alphen aan den Rijn, telef. 01720 - 73814, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen aan den Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

Meditatie

DE KRACHT VAN DE PINKSTERSTROOM

„ . . . en het zal leven, alles, waarheen deze beek zal komen ”

Ezechiël 47 : 9

De Profeet Ezechiël is wel genoemd de Pinksterprofeet. En dat niet ten onrechte. In het herstel van Sions Tempel wordt de heerlijkheid van Gods Kerk, zoals deze met Pinksteren openbaar komt, wel heel duidelijk voorzeggd. En daar gaat het om in dit gedeelte. Hij ziet door Gods genade de stroom van levend water uit de tempel gaan. Die stroom kunnen we de Pinksterstroom noemen. Uit de tempel komt die stroom. In Christus is de schuld betaald, is God een verzoend God en wordt de tempel met de heerlijkheid Gods vervuld. Vandaaruit vloeit de stroom des levens; vandaaruit wordt de Heilige Geest geschonken en werkt het leven. Alleen vanuit de bron van een verzoend God in Christus.

Maar deze stroom heeft een bijzondere kracht. Door die stroom voltrekt zich een geweldige verandering. De Profeet wordt zelf getuige van die ingrijpende zaak. Het landschap, waar de Heere hem gebracht heeft, is tussen Jeruzalem en de Dode Zee. Die streek was in die tijd niet anders dan een dorre en kale vlakte. Geen boom had hij op de heenreis ontdekt. Maar op de terugweg was het geheel anders geworden. Aan weerszijden van de stroom waren er bomen opgeschoten. Het moet toch wat geweest zijn voor Ezechiël om dat te zien. Bomen met fris en groen gebladerte openbaren dat er leven gekomen is, waar tevoren dorheid heerste!

Zo krachtig is die stroom, dat zelfs de Dode Zee er door veranderd wordt. Die stroom gaat in de richting van de zee.

De Dode Zee is het beeld van de dood en de vloek. God had Zijn oordeel geopenbaard over Sodom en Gomorra. Niets kon daar leven. De vissen vanuit de Jordaan gingen er dood. Giftige gassen verstikten het leven.

En nu de Profeet hoort het uit de mond van zijn begeleider, dat er leven is midden in de dood. Het ongelooflijke gebeurt. De doodswateren overwinnen de stroom niet vanuit de tempel. Nee, het tegendeel is waar. Nieuw leven ontstaat er juist op deze plaats. Nieuw Paradijsleven. De vissers spreiden hun netten uit langs de oevers. Het is er een teken van, dat er vis in de zee is. En rondom groeien de vruchtbomen. De dorre vlakte was er met kale bergwanden, waar geen spoor van begroeiing te ontdekken was. En nu is het al getooid met vruchtbomen. Juist vruchtbomen spreken hier. Ze hebben nog meer de stuwing van het water nodig. Ja, hier kan het gezegd worden: het zal leven, alles, waarheen de beek zal komen.

Daar, waar vloek en onvruchtbaarheid was, heeft God verandering, beter gezegd vernieuwing gegeven. Vanuit die herstellende tempel, vanuit een verzoend God in Christus in de richting van de Dode Zee.

Dat is geopenbaard met Pinksteren. Toen is de Heilige Geest uitgestort. Toen is in een gevloekte wereld het leven uit God door die Geest geschonken. Wat is die wereld anders dan een oord van onvruchtbaarheid? Wij derven allen de heerlijkheid Gods. Wij leven van nature onder de vloek. Maar vanuit Jeruzalem heeft God het evangelie van vrije genade laten prediken. Hij

heeft de boodschap laten uitgaan, dat er nog leven te verkrijgen is vanwege dat enige offer van Christus. Leven voor dode zondaren, voor gevloekte mensen, die in hun hart niet anders dan zo'n „Dode Zee” omdragen!

De Heilige Geest schenkt dat leven. Dat deed Hij op de Pinksterdag zelf. Daar werden zoveel tegelijk op het slagveld van vrije genade neergeveld, die om God verlegen werden en langs de weg van bekering en geloof werden toegevoegd. Zij waren kinderen Israëls en toch beleefden zij de onmogelijkheid vanbinnen in hun hart. Een uitroep van verlegenheid bleef er over. En alleen de kracht van de stroom des levens bracht leven in hun hart. Vanuit het verzoende werk vanuit Christus.

De Heilige Geest is verder gegaan. De stroom des levens heeft Zijn kracht geopenbaard in de heidenwereld. Cornelius, de hoofdman over honderd, uit de bende genaamd de Italiaanse, werd toegebracht. Wie had het ooit gedacht? Eén, die afkomstig is uit het volk, dat zich lijnrecht stelt tegenover God. En dan nog meer: de stokbevaarder van Filippi. Een ruw man, die gewoon is met de misdadigers om te gaan. Maar de stroom des levens gaat ook door zijn hart en leven. Als een verlegen zondaar wordt hij door het geloof het leven in Christus deelachtig.

Hoe is het met ons? Heeft Pinksteren ook voor ons betekend, dat we dit leven deelachtig zijn geworden? Wij kunnen menen, dat het voor ons niet nodig is, dat wij persoonlijk worden wedergeboren. Wij houden de gang van de levensstroom liever in de richting van de buitenkerkelijken of de heidenen. Wij zijn Godsdienstig en bespreken de dingen van Gods Woord. Maar wat erg als het voor u nooit nood geworden is. Wat arm zijn we als we nooit onze eigen dood ontdekken hebben. Zo erg zelfs is dit dood dat we zorgeloos onder het Evangelie van Pinksteren kunnen zitten en dat met de wetenschap dat we bekeerd moeten worden. Houdt er toch op aan voor uw eigen leven en ga er niet aan voorbij. En dan wordt het levend, overal waar deze beek komt. Het wordt levend in het vragen naar God uit de benauwdheid van het hart. Het wordt levend in het uitgaan naar de dingen die boven zijn. Het wordt levend in het niet kunnen rusten eer dat ik de gerechtigheid van Christus deelachtig ben. Het wordt levend in de kennis van Zijn Borgtocht, in het leven uit Zijn Opstanding, in het uitgaan naar de grootmaking van Gods Naam.

Nu is er uitzicht voor Gods Kerk hier op aarde. Het mag wel aangrijpen dat het er zo treurig uitziet. Wat komt het Pinksterleven weinig openbaar! Wat brandt de Pinksterliefde weinig onder elkaar! Wat wordt er weinig van gehoord dat er nieuw leven openbaar komt! We willen het niet ontkennen. Verootmoedigt het? Brengt het in de schuld?

Want langs die weg zal de Heere het openbaren, dat de stroom van Pinksteren voortgaat!

D. Slagboom

CATECHISMUS, LEERBOEK VAN DE ORDE DES HEILS

Zondag 45

Het gebed is een christen nodig, het kan niet gemist worden, want het is de ademtocht van het geloof. Het hart dat in een meerdere of

VAN DE ADMINISTRATIE.

De betaling van de abonnementsgelden blijft nog aanhouden, en zal zich moeten blijven voortzetten, voordat alle abonnees de 13de jaargang 1978 hebben betaald. Wij blijven uitzien dat niemand achterblijft, waarom wij dan ook bij deze verzoeken: stel het niet langer uit, door de ontvangen acceptgirokaart te gebruiken tot betaling.

Ook ditmaal mochten wij weer een groot bedrag aan giften en overbetalingen ontvangen, nl. f 3.031,—, w.o. een gift van f 100,— (C. de W. te d. M.) en f 50,— van A. K. te R., als nagift voor de laatst gehouden Ontmoetingsdag in Sliedrecht, die niet kon worden bezocht. Als een bijzonderheid mochten wij ditmaal 15 nieuwe abonnees noteren. Een abonnee uit Werkendam zorgde voor 4 nieuwe adressen. Wie volgt dit goede voorbeeld?

Voor alles bij deze onze hartelijke dank.

Adm.-adres „Bewaar het Pand”, Kwartelstraat 74, Alphen aan den Rijn. Giro 70.43.50.

v. d. L.

VAN DE REDAKTIE

1. **Adressenbestand** — De meeste onjuistheden zijn nu wel opgespoord. Dit is mede te danken aan de medewerking van onze lezers, die een postcode-kaart zonden, waarop de nodige verbeteringen vermeld waren. Hartelijk dank voor die medewerking. De verbeteringen moeten ten dele nog worden verwerkt in het adressenbestand. Daardoor kan het voorkomen, dat op het adresbandje de verandering nog niet is aangebracht. We willen nog eens een beroep doen op onze lezers om onnauwkeurigheden in naam, adres of postcode alsnog aan ons op te geven. Dus aan Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13, 4231 BP Meerkerk.

2. **School voor Dundas en Hamilton** — Met blijdschap en dankbaarheid mogen we weer twee giften voor de school verantwoorden, die we op onze postrekening 652422 ontvingen. En wel een gift van f 50,— van J. v. Z.-R. en een van f 100,— van M. M. R. Inmiddels is met de bouw van de school een aanvang gemaakt. Men is later begonnen vanwege de strenge vorst in de afgelopen winter, waardoor het niet mogelijk was eerder met de werkzaamheden een begin te maken. Maar men hoopt toch nog op tijd de school te kunnen openen. Het medeleven in Holland wordt aan de overzijde van de oceaan erg op prijs gesteld.

B.

mindere mate dierbaarheid ziet in de beloften van het Evangelie, gaat met het hart bidden en steeds weer bidden, om de vervulling van de beloften. Wat ons bekend is uit het leven van Abraham. Het werd bij hem een bouwen van het altaar, om de naam des Heeren aan te roepen, want de Heere had hem beloofd te zullen zegenen en tot zegen te stellen.

Het gebed is het voornaamste stuk der dankbaarheid, hetwelk de Heere van ons vordert. Want daarin wordt een dankbaar gebruik gemaakt van Zijn beloften. Was de Heere met de beloften van het Evangelie niet tot ons gekomen, dan zou het niet mogelijk geweest zijn te bidden. Maar nu mogen wij met al de noden van ons hart en leven tot hem komen. Wat ons in het geloof een steeds weer dankbaar gebruik doet maken van Zijn beloften. Elke keer komt de Heere bij het lezen van Zijn Woord met Zijn beloften tot ons, om Hem aan te roepen. Want de Heere roept ons, om tot Hem te komen. Hij wacht op

ons, „opdat Hij u genadig zij”. En nooit heeft Hij een bidder, die tot Hem kwam om ontferming, afgewezen. Ernstigen welmenend roept de Heere het ons toe: „Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, alle gij einden der aarde! Want Ik ben God en niemand meer”. En zo wordt het geloven vanuit de roepstemmen van Gods ontfermende liefde gevoed, tot behoud en zaligheid van zondaren. Waarop de Heere in de grote dag des gerichtts terug komt, zo wij van het Goddelijk beloven niet een dankbaar gebruik leren maken. Wij hebben dat ter harte te nemen als blijk en bewijs van Zijn nederbuigende goedheid jegens ellendige zondaren. En te meer, daar wij het teken des verbonds daartoe dragen aan ons voorhoofd. Wat voor ons moet zijn het einde van alle tegenspraak. Want al de redeneringen van het ongeloof worden er mee weggevaagd.

Maar wel worden wij in onze consciëntie veroordeeld bij het komen tot de troon der genade, als het bij ons niet is een breken met de zonden en een verlaten van de slechtigheden. En dan hebben wij dat toch wel in de eerste plaats ter harte te nemen, om er niet langer overheen te leven. Want bij de Heere is genade tot het breken met de zonden en het bewenen van onze slechtigheden. Met ernst wordt het ons op het hart gebonden, dat God Zijn genade en de Heilige Geest alleen die geven wil, die Hem met hartelijke zuchten, zonder ophouden, daarom bidden en daarvoor danken.

Het gaat hier dus om ons innerlijke leven. Of het wel is een hartelijk zuchten om de genade des Heeren en de dierbare werkingen van Zijn Geest. Want daar is in ons niet de minste waardigheid, daar wij gans verdorven zijn, dat ons gebed er door verhoord zou kunnen worden. Daarom dat zo van grote betekenis is, daar de genade des Heeren alle waardigheid en verdienstelijkheid van de mens uitsluit. Want in de genade van de Heere Jezus Christus schittert de waardigheid van Zijn persoon en het verdienen van Zijn borglijden. Zodat zij ten volle Gode welbehagelijk is. En daarom mag die genade niet gebruikt worden als een dekmantel voor de ongerechtigheid, want wij hebben haar in de eerste plaats nodig tot verbreking van de kracht der zonde en tot het wenend belijden van de schuld der zonde.

Op de leerschool des gebeds wordt de genade des Heeren en het werk van de Heilige Geest ons steeds meer dierbaar en onmisbaar. Wat het hart ook erkentelijk doet zijn, met een ootmoedige dankzegging tegenover de Heere, daar Hij het hart uitsovereine liefde, om Zijns naams wil, kwam te stellen onder de bediening van Zijn genade en de bearbeiding van Zijn Geest. Waarop wij in het licht der Schrift met ernst hebben te letten, opdat de bediening van des Heeren genade en Geest door ons niet verwaarloosd zou worden, tot grote schade van het hart en leven. Want de verhoring des gebeds dient niet alleen tot verkrijging van het geestelijk leven des geloofs, maar dient ook tot instandhouding en wasdom. Daar waar het gebedsleven gaat verzwakken, vangt de verachtering in het genadeleven aan. En daarom zegt de Heere: „Houdt sterk aan in het gebed en waakt in hetzelve met dankzegging”.

In het gebed dat God aangenaam is en van Hem verhoord wordt wil de Heere, dat wij hem van harte aanroepen, om al hetgeen dat Hij ons geboden heeft Hem te bidden. Zodat de Heere ons in het bidden stelt onder de majesteit van Zijn Woord. Wij worden dus door het gebed des Heeren, omtrent tijdelijke, geestelijke en eeuwige dingen, die Hij ons in Zijn Woord geopenbaard heeft, aangespoord daarmee te komen tot de troon der genade. En Hij wil dat wij Hem in dat bidden van harte aanroepen. Want Hij ziet naar waarheid in het binnenste.

Het moet worden en blijven, een kinderlijk leven uit de hand Heeren.

De Heere geeft Zichzelf in Zijn volheerlijke heilsopenbaring geheel, Hij wil alles voor ons zijn en voor ons doen, wat is tot Zijn verheerlijking en onze zaligheid. En dan dient dat tot verheerlijking van Zijn naam en tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk. Want de Heere wil door Zijn Woord en Geest Zijn volheid en heerlijkheid met steeds meer klaarheid openbaren in het hart en leven van Zijn gunstgenoten hier op aarde, om hen rijp te maken voor de eeuwige heerlijkheid.

Waartoe wij ten andere, onze nood en ellendigheid recht en grondig moeten leren kennen bij het licht van Zijn Woord en Geest,

opdat wij ons voor het aangezicht Zijner majesteit verootmoedigen. En dat geeft een innige vernedering te kennen voor het aangezicht des Heeren, vanwege Zijn hoogeheid en heerlijkheid. Opdat wij ons in onze verdorvenheid zouden verfoeien, om in diepe verootmoediging onze ogen smekend tot Hem op te heffen. En daarin heeft het nieuwe leven der genade lust en vermaak. Het begeert steeds dieper voor Hem te buigen. En in dat verband spreekt de dichter dan ook: „Komt, laat ons aanbidden en nederbukken, laat ons knielen voor de Heere, die ons gemaakt heeft”. In die diepe verootmoediging des harten dringt de bidder met de heilige stuwkracht des geloofs, door alle tegenstaan heen, om het hart voor de Heere uit te storten. Want de Heere heeft met Zijn offerande die weg gebaad en de heerlijke pleitgrond der genade geschonken tot verheerlijking van Zijn grote naam. Wat het hart een levende hoop geeft in het kinderlijk geloven, en wel van stap tot stap, dat de Heere het kan doen, wil doen en zal doen. Waarop het dan hartelijk „amen” zegt. En dat is de vaste grond, niettegenstaande wij zulks onwaardig zijn, dat Hij ons om des Heeren Christus wil, zekerlijk wil verhoren, gelijk Hij ons in Zijn Woord beloofd heeft.

En nu gaat de Catechismus rechtstreeks spreken van de grote Leerrester des gebeds, de Heere Jezus Christus. Want God beveelt ons van Hem te bidden, alle geestelijke en lichamelijke nooddrift, welke de Heere Christus begrepen heeft in het gebed dat Hij ons Zelf geleerd heeft.

Waarom het ons in de eerste plaats duidelijk moet zijn, Gode te bidden in de naam Zijns Zoons Jezus Christus. Want daar bleef bij de val des mensen in de staat der ellende geen gebedsmogelijkheid meer open. En dat van Gods kant niet, vanwege Zijn heiligheid en rechtvaardigheid. Maar ook niet van onze kant, want het was de mens niet mogelijk uit de staat van vijandschap en ongeloof op te klimmen tot God om ontferming, daar Hij buiten Christus is een verterend vuur en een eeuwige gloed, bij Wien niemand wonen kan. Zodat in de biddende Hogepriester Jezus Christus het eenzijdige werk van Gods genade schittert, dat is opgekomen uit Gods vloek van des mensen ongerechtigheid niet voor Zijn rekening genomen en de eis van de gerechtigheid, die alleen verkregen kon worden door de volmaakte onderhouding van de wet, dan was voor ons alle verwachting afgesneden.

En biddende tot Zijn God en Vader uit de diepste diepte van Zijn vernedering heeft de Zone Gods, als waarachtig mens, de zaligheid verdiend. Die dan ook weer biddende wordt toegepast door de enige en eeuwige Hogepriester Jezus Christus. Waartoe Hij dan ook onze Voorspraak is aan des Vaders rechterhand. Jezus Christus de Rechtvaardige. „En Hij is een verzoening voor onze zonden en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonde der gehele wereld”.

Het is opmerkelijk dat de discipelen, toen de Heere Jezus met hen gebeden had, kwamen tot de vraag: „Heere, laat ons bidden, gelijk ook Johannes zijn discipelen geleerd heeft”. Want zij kwamen tot de ontdekking dat niet te kunnen. En dat is ook een zegen voor ons hart, in dit leven. Maar al heeft de Heere Jezus aan dat verzoek voldaan, dan geldt dat niet voor eens en altijd. Want bij het gebruik van de woorden des gebeds, hebben wij ook het besef van de inhoud zo nodig. Zodat wij alleen door de Geest van Christus een levendig besef daarvan kunnen bekomen in ons hart. Wat we van dag tot dag nodig hebben om een biddend leven te leren leven.

Soest.

R. Kok.

DE DORDTSCH LEERREGELS

Inleiding 2 (vervolg)

Voor wie er belang in stelt, deze verduidelijkte brief te lezen, schrijven we die hierbij af. Hij luidt als volgt:

„Eerentfeste Achtbare Wijse Voorsienige heeren”.

Ick hebbe voer eenige dagen aen U E. geschreven, hoe dat de saecke belangende mijne dimissie op U E. versoeck alsoo was ende noch werde beleidt, dat ick niet en dabijselve ofte de selvige soude toecomde Classe wel vallen in gevallen U. E. alsdan door uwer E. Gedeputeerden bij den Classe daerom voordr aenhielden het welcke van

gisteren metter daet gebleken heeft, want hebbe door U. E. Gedeputeerden aenschouwen mijne demissie volcomentlick bekennen gelijk U.E. uijt waer E. Gedeputeerden mondelick rapport breedder sullen komen verstaen waeromme dan dit mijn schrijven alleenelick sal dienen om U.E. adverteren, hoe dat ick van nu over 3 weecken al bij U.E. met Godes hulpe en hoope te wesen. Ick soude wel wenschen voor mijn particulier mijne komste noch eenige weecken langer uijt te stellen, doch alsoo mij bekent is, hoe U.E. Gemeijnte de bywoonen van eenen dienaar op het hoogsten van nooden heeft waervan zij maer niete lange berooft geweest is, 500 is het dat ick mij beneerstigen sal omme op den voorgemelden tijt U.E. bij te comen, niet tegenstaende ick de plaetse van Bloterdiick volgens des Classis goetvinden en des kercken aldaer preeck, sal weten noch 14 dagen bedienen, tot dat een ander dies zij nu alreede beroepen hebben tot haren dienaar en bij den Classe oock is goet gekent, aldaer zijne eerste voorstelling sal hebben het welcke niet is geschreven voer 14 dagen. De goeden God wil zijner dienst aldaer en den mijnen bij U.E. voorspoedich maken, op dat veele den heere Christe mogen toewinnen en die - in die vrede en vreesse des heeren alsoo weijders, dat wij met haer en zij met ons te zijner tijt dese lieflicke stemme des oppersten herders tegelyckelick mogen hooren. Condt ghij shegende des Vaders en betet het Coninckrijck t welcke u van eeuwich bereyt is den welcken als sijnde den Conigh aller Conigen en de heer aller heeren wij oock U.E. Erentfeste Achtbare Wijse Voorsienigheenen mits desen bevels. In Amsterdam den 2 julij 1613 s.v. U.E. dienstwillige dienaar

Petrus Plancius P.F.”

Deze strijder en beminnaar van de zuivere leer der Schrift heeft veel betekenis gehad in de strijd tegen de Remonstranten, daar zijn naam ook voorkomt bij het indienen van de „contra-remonstrantie” op de conferentie van de Contra-remonstranten te 's Gravenhage en bij het aandringen tot het houden van een nationale synode bij de Staten van Holland. In de bekende Jacobus Trigland vond hij een krachtige steun. In een volgende les nog iets over het verdere verloop van deze strijd en een paar zaken over de Dordtsche Synode van 1618—1619 zelf, waarna wij dan D.V. tot de behandeling van de Dordtsche Leeregels zullen overgaan.

E.

v.L.

DE DORDTSCH LEERREGELS

(3)

INLEIDING (vervolg)

Zo is dan met ARMINIUS, de vader van het remonstrantisme, de strijd ontbrand, die onze Godvruchtige vaders hebben gevoerd tegen de remonstranten. Door hun verderfelijke dwalingen werd Neerlands Kerk met verdeeldheid en twist ernstig bedreigd.

Niettegenstaande Arminius zijn afwijkende gevoelens over de uitverkiezing, welke hij in zijn prediking liet uitkomen, zocht te bemantelen, werden zij toch openbaar in Amsterdam's gemeente. De Calvinistische predikanten Plancius en Trigland, van wie wij in onze vorige les hoorden, onderkenden de dwalingen van Arminius en bestreden die.

Deze beide predikanten hebben aangedrongen bij de Staten van Holland om een nationale synode te houden. Daarvoor hadden zij ook de instemming en medewerking verkregen van Jakobus I van Engeland. Maar de Staten van Holland onder invloed van Oldenbarneveld verzetten zich hiertegen. Na de dood van Arminius in 1609 laaide de strijd opnieuw sterk op onder leiding van zijn opvolgers Uytenbogart en Episcopius. Geheime vergaderingen werden gehouden. Zo werd in 1610 een vergadering bijeengeroepen te Gouda, waarop een remonstrantie (betoog) werd opgesteld en die bij de Staten van Holland werd ingediend. In vijf artikelen gaven zij een uiteenzetting over hun gevoelens inzake de uitverkiezing, de genoegdoening van Christus, de verdorvenheid van de mens, de bekering, de genade en het geloof.

Zij stelden de verkiezing als een verkiezing uit een „voorgezien” geloof; Christus' genoegdoening, voor alle mensen geldend, dus een „algemene verzoening”; een loochening van de gehele verdorvenheid van de mens; de bekering in feite als een daad van de mens en een afvallen uit de staat der genade en van het geloof. Maar

hierover nader D.V. bij de behandeling van de Dordtsche Leerregels.

Op deze vergadering van de remonstranten te Gouda ging hun betoog ook over hun wens, dat het oppergezag over de kerkelijke zaken toe moest komen aan de hoge overheid en dat op zekere punten de confessie en de Catechismus moesten herzien worden. Men wilde wel komen tot een vrije synode, maar dan zonder voorzitting van de Staten van Holland. Voorts, dat deze synode het karakter moest dragen van een broederlijk samenspreken met een wederzijdse verdraagzaamheid en dat zij (de remonstranten) niet als „gedaagden” zouden worden behandeld.

Ook de aanhangers van Gomar (de Contra-remonstranten) hielden een conferentie, toen hun de tekst van de remonstrantie der remonstranten was toegezonden. Op deze conferentie is de „contra-remonstrantie” (tegenbetoog) van de Gomaristen opgesteld. Tijdens deze vergadering hebben bijzonder de reeds genoemde predikanten Plancius en Trigland het woord gevoerd. In deze „contra-remonstrantie” werden de dwalingen van de remonstranten krachtig weerlegd. Men neemt aan, dat dit werk aan de Leidse predikant Festus Hommius moet worden toegeschreven.

Een uitnodiging van de Staten van Holland volgde tot bijwoning van haar uitgeschreven conferentie te 's-Gravenhage in 1611 om tot nadere overeenstemming te geraken. Het waren Plancius en anderen die toen de contra-remonstrantie overhandigden.

De strijd ging echter door, die op verschillende plaatsen zelfs tot scheuring leidde. De contra-remonstranten zagen zich genoodzaakt in heimelijke samenkomsten te vergaderen, terwijl trouwe predikanten werden afgezet.

Hoe echter ook de Staten-Generaal gepoogd heeft een nationale synode tegen de houden, het was door krachtig ingrijpen van prins Maurits, die zich aan de zijde van de Contra-remonstranten schaarde, dat toch de Staten langzamerhand ingewonnen werden voor het houden van een nationale synode, waartoe voorbereidende maatregelen werden genomen. Oldenbarneveld werd met nog andere staatsgezinden gevangen genomen en ter dood veroordeeld. Tegen 1 november 1618 werd de nationale Synode te Dordrecht bijeengeroepen.

Zo kwam dan de Nederlandse Kerk in een officiële nationale vergadering bijeen en wel op 13 November 1618. Metterdaad één van de meest betekenis- en waardevolle feiten in de geschiedenis der Kerk.

De stad Dordrecht werd gekozen, omdat zij als oudste stad gold met haar veilige ligging en wegens het feit, dat hier een Calvinistische bevolking was met rechtzinnige predikanten.

De synode werd vertegenwoordigd door 34 Nederlandse predikanten en 18 ouderlingen. Als bekende figuren uit die tijd kunnen genoemd worden: Joh. Bogerman, de Leeuwarder predikant, met zware blonde baard, fonkelend in zijn blik, zwaar van stem en levendig van gebaar (Praeses); Jacobus Rolandus, als eerste Assessor; Hermannus Faukelius als tweede Assessor, de opsteller van het bekende: „Kort Begrip”; Festus Hommius als 1e scriba en Seb. Damman als 2e scriba; samen vormend het „moderamen”. Verder nog te noemen: Lydius, die de synode als pastor loci opende met een plechtig gebed en ernstige toespraak (in het Latijn), Voetius, Trigland, Udemannus, Hillenius. De Hogescholen waren vertegenwoordigd door de professoren: Polyander, Gomar, Thysius en Walaeus en later ook Lubbertus.

De leden, die de Staten vertegenwoordigden, waren 18 in getal.

Ook hebben 27 buitenlandse Godgeleerden deelgenomen aan de Synode. Zij hebben op de gang der beraadslagingen en op de formulering van de besluiten grote invloed uitgeoefend. Ook de Waalse Kerken en hoogleraren waren vertegenwoordigd. Zij kregen een keurstem. De 27 buitenlandse Godgeleerden kwamen uit Engeland, Schotland, Zwitserland, de Paltz, Nassau, Hessen, Oostfriesland en Bremen. In dit opzicht kan deze nationale synode aangemerkt worden als een ware eucumenische synode.

Wen behoeven niet op al de zaken van behandeling in te gaan. Ook niet ten aanzien van de behandeling van de „vijf artikelen” tijdens synode, al vormden zij de voornaamste stof, evenals het besluit tot vertaling van de Bijbel.

Alleen dit. De behandeling van de vijf artikelen tegen de remonstranten heeft de synode heel wat zittingen gekost. Dit vond mede zijn oorzaak in het lange dralen der remonstranten, die als 13 in getal hoofdelijk waren gedaagd. Zij poogden door het opwerpen van allerlei formele excepties de afhandeling der zaak tegen te houden, ja, zo de grond onder de voeten weg te graven. Vandaar, dat de voorzitter Joh. Bogerman zich genoodzaakt zag aan de onverkwikkelijke strijd een eind te maken. 4 Januari 1619 werden de remonstranten voor goed veroordeeld. Ja, met krachtige stem riep hij hen toe: „Dimittimini, ite, ite” d.i.: „gij wordt ontslagen, gaat heen, gaat heen”!

Zo werden in de 132e zitting van de synode de ontworpen Canones of Dordtse Leerregels in hun tegenwoordige vorm vastgesteld. Zij werden met de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Heidelbergse Catechismus verenigd tot de „Drie Formulieren van Enigheid”, en waartoe alle ambtsdragers en leden worden geroepen, deze leer van vrije genade te belijden en te bewaren. En geve de Heere ook ons die genade, bovenal om haar te beleven.

Besluiten we deze wat uitvoerige inleiding met de laatste woorden, waarmede de vijf artikelen werden besloten:

„De Zone Gods, Jezus Christus, Die ter rechterhand Zijns Vaders zittende, den mensen gaven geeft, heilige ons in de waarheid; brenge diegenen, die verdwaald zijn, tot de waarheid; stoppe de lasteraars van de gezonde leer hun monden; en begave de getrouwe dienaars Zijns Woords met de Geest der wijsheid en des onderscheids, opdat al hun redenen mogen gedijen tot ere Gods en tot stichting der toehoorderen Amen.”

E.

v. L.

GENERALE SYNODE 1977

12

Het gaat nog steeds over het rapport van de jeugddeputaten, en de rapporten van de Synodale Commissie.

Ouderling Spaans meent, dat geen minderheidsrapport nodig was.

Ouderling van der Stelt sluit zich daarbij aan. Ds. Vlietstra zegt, dat eigentijdse vormgeving wel belangrijk is, maar dat daar de verontrusting niet ligt.

We kunnen niet alle vormen gebruiken. Daardoor kan het wel moeilijk zijn om in te stemmen met wat gedaan wordt. Dia komt over als fladderend van progressiviteit.

Ouderling van Ledden sluit zich aan bij wat door de predikanten Brons en Tanis is gezegd. Hij kan zich moeilijk indenken, dat Dia op deze wijze tot zegen van de kerken kan zijn.

Ouderling Koole heeft waardering voor de arbeid van deputaten en jeugdbond. Hij constateert, dat over allerlei zaken niet eensluidend wordt gedacht. Hij vraagt of de verontrusting afneemt. Hij wijst op het jeugdappèl te Driebergen. Hij vraagt of men zich wel open stelt voor wat bij anderen leeft. Er wordt gepauzeerd tot 2 uur in de middag. Na de pauze komt eerst het rapport omtrent de Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel (RCOB) weer ter tafel.

De rapporteur van de commissie krijgt het woord. Daarna de vertegenwoordiger in de raad en dan verschillende afgevaardigden van de synode.

Algemeen is het gevoelen, dat we geen medewerking moeten verlenen aan de bijbel-week, ook niet moeten deelnemen aan de voorgestelde beleids-conferenties en ons zelfs uit de raad moeten terugtrekken. Het wordt billijk geacht eerst nog met de raad samen te spreken. Dat zal gebeuren.

Vervolgens vraagt weer het rapport van de jeugddeputaten alle aandacht. We willen weer één en ander uit de bespreking naar voren brengen.

Ds. de Romph betreurt het, dat de zaak van de vorige synode is blijven liggen, dat vele gemeenten niet voor het jeugdsteunfonds kunnen kollekeren, dat er ook andere bezwaren zijn, bijv. ten opzichte van de bondsdag.

Ouderling de Bruyne is niet verontrust over het jeugdwerk.

Ds. de Jonge heeft waardering voor het werk

aan de jeugd verricht. Hij vraagt of de steun aan de kerken aan de C.V.M. (Chr. Ver. van Militairen) niet een zaak is, die deputaten geestelijke verzorging van militairen raakt. Ouderling Baay heeft waardering voor het werk van jeugddeputaten en van de jeugdbond, ook voor Dia.

Ds. K. J. Velema spreekt ook zijn waardering voor de arbeid van deputaten uit. Hij sluit zich aan bij de woorden van afgevaardigden Koole en de Bruyne. Is er wel een antenne om naar elkaar te luisteren? Zo vraagt hij. En: hebben deputaten nu voldaan aan hun opdracht 1974 of niet?

Ds. van Amstel meent, dat de opdracht moet blijven. Het rapport van deputaten lijkt meer een rapport van de jeugd dan van deputaten. De taak van deputaten is begrensd. Hij is niet voor steun aan Dia.

Ouderling Drieënhuizen sluit zich aan bij ouderling Westerhof. Hij heeft waardering voor jeugddeputaten.

Ds. J. H. Velema merkt op dat het formeel onjuist is om uit te spreken wat de commissie onder b. voorstelt. Hij meent, dat P.S. van het Oosten en de andere kerkelijke organen terecht het onderzoek van deputaten hebben afgewezen.

Ds. A. van der Veer, rapporteur van de commissie, krijgt nu de gelegenheid om de opmerkingen en vragen die de commissie raken te beantwoorden. Nieuwe gezichtspunten komen daarbij niet naar voren. Hij levert er kritiek op, dat we al een minderheidsrapport hadden opgesteld, voordat de besprekingen in de commissie waren begonnen en er daardoor dus blijkt van gegeven hadden niet gevoelig te zijn voor de argumenten van anderen.

Daarna mochten we zelf een en ander zeggen ter verdediging van het minderheidsrapport. We hebben toen één en ander opgemerkt omtrent de kritiek van de rapporteur op onze houding. Daar gaan we hier nu niet op in.

Verder hadden we niet veel te zeggen ter verdediging van het minderheidsrapport van Ds. Bouw en schrijver van dit artikel. Verschillende sprekers hadden dezelfde gedachten naar voren gebracht.

Over de opmerking van ouderling de Geus schreven we al eerder. Blijft slechts over iets te zeggen over het betoog van ouderling Westerhof. Deze gaf de indruk alsof de jeugd en het welzijn van de jeugd ons en anderen niet ter harte zou gaan. Niets is minder juist. We konden wijzen - mogelijk hebben we dat niet eens gedaan - op een jeugdappèl te Meerkerk van het district Noordeloos, juist de vorige zaterdagavond gehouden. De kerk was toen helemaal gevuld in hoofdzaak met jongeren uit de hele omtrek. Gesproken werd achtereenvolgens door de predikanten Blom, van de Weerd, en van Heteren. We wezen op het feit, dat juist van zaterdag tot maandag de jeugd van Driebergen bij onze jeugd gelooft was geweest en dat we samen een heel fijne zondag hadden gehad. Ook wezen we nog op de jeugdappeldag te Driebergen. Zulke dagen worden al verschillende jaren onder grote belangstelling gehouden. Het is niet de bedoeling om een andere bond op te richten, maar om de jeugd uit vele plaatsen samen te binden. Intussen is de dag in Driebergen onder grote belangstelling van de kant van de jeugd uit vele plaatsen en in goede sfeer gehouden. Onze jeugd heeft er behoefte aan om op een rechte wijze voorgelicht en geleid te worden.

Het is waar - dit naar aanleiding van een vraag van een afgevaardigde - dat er bij de jeugd zelf bezwaren opgekomen zijn tegen de gang van het jeugdwerk. Zo werd ons verzekerd door iemand die dat kon aantonen. Trouwens het is vanzelfsprekend, dat de jeugd, die nog opgevoed wordt zoals ook de ouders opgevoed zijn, het verschil in de benadering van de dingen wel moet inzien. Deputaat Ds. Harder en deputaat de Vlieger kregen ruimschoots gelegenheid om het hunne ter verdediging van het rapport te zeggen.

En dan blijft de zaak voorlopig liggen. De synode gaat uiteen tot dinsdag 20 september, half elf v.m.

Er wordt gezongen Ps. 103:7 en 9. Ds. J. H. Velema, de assessor, eindigt met gebed. De afgevaardigden gaan naar huis. Ze krijgen een week gelegenheid om wat op verhaal te komen, de gewone arbeid te verrichten en zich voor te bereiden op de zaken, die nog niet afgehandeld zijn.

B.

Het was in onze woonplaats in verleden tijden een gewoonte, dat na een avondmaalsviering, de mensen, die aan de Tafel waren geweest, door de predikant of de ouderlingen werden bezocht. Als het iemand betrof, die voor de eerste maal van de Bediening gebruik had gemaakt, werd vanzelf gevraagd, wat toch wel de oorzaak was geweest van zijn of haar aangaan, en dan kregen wij soms antwoorden, waarvan men zeggen moest: Wel, mens, hoe hebt U het aangedurfd om op zulke gronden deel te nemen aan de Tafel des Heeren. Soms niet meer dan een gemoeidelijke aandrift, of zelfs niet weten te verklaren, waarom men was aangeweest. Om eens een geval te noemen hetwelk wij in deze weg aantroffen:

Er kwam eens iemand aan de Tafel, die daar voorheen nooit gebruik van had gemaakt. Uit vorige bezoeken wisten wij wel hoe het met hem gelegen was; doorgaans hoorde men een aaneenschakeling van Evangelische teksten, preken en Psalmen, maar men hoorde niet van overtuigende, zielvernederende gangen; werd daarover gesproken, dan werd in alle talen gezwezen. Toen wij ophuisbezoek met hem hierover spraken, kregen wij het volgende antwoord: Ik ging naar de kerk; ik wist niet dat het avondmaalszondag was; dat zag ik toen ik in de kerk kwam; in het minst had ik er geen gedachten in om aan te gaan. Maar toen er door de leraar genodigd werd, dacht ik in mijzelf: „Nu of Nooit”, en ik stond op en nam plaats aan de Tafel. En verder hoorden wij niets meer. Wel vriend, uit al hetgeen U nu gesproken heeft, moeten wij U eerlijk zeggen, dat daarin de enige grond tot gebruikmaking van dit H. Sacrament ontbreekt. Wij hebben in deze zin met hem gesproken, dat de Heere Jezus als Zaligmaker en Borg dit Sacrament heeft ingesteld, en tot Zijn Discipelen heeft gesproken en door hen tot Zijn Ware Kerk; „Doe dit tot Mijne gedachtenis”. Als ik nu de minste openbaring van Zijn Persoon of werk niet ken voor mijn eigen hart, hoe zal ik dan tot Zijn gedachtenis Avondmaal kunnen vieren? Daar dit Sacrament is tot versterking van het Geloof? Daar geen geloof is, kan het niet versterkt worden. Wij hebben een **geschonken** Borg nodig zal het wel zijn, en denk het vooral niet te kunnen doen met een alleen verstandelijk **aangegrepen** Borg, want dan zijn wij op een zeer gevaarlijk terrein, en bedriegen we ons voor de grote eeuwigheid.

Hierover werd langdurig gesproken; onze zienswijze werd niet aanvaard, maar de uitkomst is bedroevend geweest.

Het is een weldaad als men het op huisbezoek ook anders mag ervaren. Wij lezen in Gods Woord „en al Uwe kinderen zullen van den Heere geleerd zijn”, endat wordt ook nu nog ondervonden, hoewel we moeten zeggen, dat we er tegenwoordig zo weinig van vernemen.

Wij kwamen eens op huisbezoek bij een oud echtpaar, beiden zijn reeds jaren overleden. Bij vorige bezoeken hadden wij mogen opmerken, hier is een man waar de vreze Gods in woont. Nu hen bezoekende enkele weken na een Avondmaalszondag vonden wij hem in een aangename en ruime toestand om de grote werken des Heeren betreffende zijn persoon te vertellen. Och, als Gods volk op hun plaats is, dan beginnen zij altijd in de laagte, dat is een aangename gestalte, en dan gaat er wat van uit. Hij verhaalde van de bemoeienissen des Heeren in zijn prilste jeugd, de bewaringen en ombuigingen bij het ouder en rijper worden, overtuigingen in zijn jonge leven, dat hij zo voortlevende voor God niet kon bestaan en niet sterven kon, dat hij bekeerd moest worden, maar dat hij niet bekeerd kon worden, daar hij ziende op het volk des Heeren, dat was alleen maar een gelukkig volk, want die hadden de Heere tot hun deel, en die werden zeker zalig. Toen hij al getrouwd was, werkte de Heere krachtig door, werd hij dadelijk in zijn Godsgemis gesteld, werd hij aanvankelijk ontdekt aan de oorzaak van zijn diepe val, en kreeg hij met een Rechtvaardig God te doen, en toen hij in de nood zijner ziel, waar geen uitkomst mogelijk was, voor de Heere kreeg onder te doen, beliefde het de Heere om de enige weg ter zaligheid te openbaren in de Zaligmaker en Borg des Verbonds, in welke weg hij in onderhandelingen werd betrokken totdat het de Heere Jezus Chirstus beliefde Zich aan

Zijn harte te openbaren, en hij een blijdschap mocht smaken, die alle verstand te boven gaat.

Deze zaken vertelde hij ons uitgebreider dan wij nu weergeven met grote blijmoedigheid. Maar, vriend, vanavond hebben wij nog even gesproken over het H. Avondmaal, hoe is U de eerste maal er toe gekomen om aan te gaan? Ja, mensen, daar wil ik nog wel wat van vertellen. Toen de Heere mij zulk een ruim gezicht geschonken had in de weg der zaligheid, meende ik dat er niets in de weg was om aan te gaan, maar daar werd afgekondigd in de kerk, dat er volgende Zondag Voorbereiding zou gepredikt worden. Die voorbereidingsweek is mij onvergetelijk geworden; ik kreeg werk mee naar huis, veel werd mij bestreden, en daar het gewicht van die zaak zo op mijn gemoed werd gebonden, wist ik bij ogenblikken geen raad; als ik dacht aan sommige avondmaalsgangers, dan dacht ik „die mensen hebben recht om aan te gaan, maar ik, wie ben ik, ja dit sprak ik uit in de eenzaamheid voor God. Maar ik mag met vrijmoedigheid zeggen: de Heere hoorde het, en de Heere Jezus kwam zo dierbaar over met: Ik ben niet gekomen om te roepen rechtvaardigen maar zondaren tot bekering, waarop ik mijn zondaarsbestaan opnieuw kreeg in te leven, maar tevens dat nu voor zondaren bij Hem plaats is; daaruit mocht ik veel verkeren in de overige Voorbereidingsdagen.

Het werd Zondag, ik mocht geloven, dat ik van 's Hemelswege mocht aangaan; de Heere nam alle beletselen weg; vrijmoedig mocht ik ziende op Hem toegaan, vol verwondering heb ik mogen aanzitten vanwege dat de Heere aan zulk een zondaar nog een plaats bereidde aan Zijn Tafel; daar werd mijn zielsoog op gericht, wat het eenmaal wezen zal om hiernamaals aan te mogen zitten aan Zijn tafel in Zijn Koninkrijk. Bij het afgaan van de tafel, kwam zo opmerkelijk en krachtig voor mijn aandacht: Doe dat totdat Ik kom. Zo vrienden is mijn eerste Avondmaalsgang geweest. Na jaren ervaring mag ik opmerken dat elke voorbereiding, Bediening en Nabetrachting, wat de waarneming betreft, weer anders is.

Ja vriend, dat heb ik vroeger ook van mijn grootvader gehoord, dat zijn geen vreemde zaken. Wij namen op de gebruikelijke wijze afscheid van elkander, verblijd en bemoedigd over hetgeen wij deze avond met zeer veel instemming hadden mogen beluisteren.

J. van Heteren

DE ABSOLUTE PREDESTINATIE

Zo heet een werk, dat kort geleden werd uitgegeven. De titel spreekt ons aan. Daarin komt naar voren, wat we allen in overeenstemming met Gods Woord belijden.

De schrijver is Hiëronymus Zanchius. Het werk is het eerste gedeelte van de beroemde verklaring van zijn geloof betreffende de leer der absolute predestinatie, de volharding der heiligen en het avondmaal des Heeren. Zo lezen we in het kort verslag van zijn leven, dat in het boek voorkomt. We willen daaruit een en ander aanhalen. Zanchius werd op 2 februari 1516 geboren uit een edel en vermaard geslacht in Bergamo, Italië. Hij verloor jong zijn ouders. Hij ging in een klooster. Daar bleef hij 19 jaar, voornamelijk zijn studie wijddend aan Aristoteles, aan de talen en de Scholastieke godgeleerdheid. Hij kwam tot bekering. Toen begonnen zijn studies een andere loop te nemen. Hij ging prediken. Hij kon niet in zijn land blijven en werd in 1553 professor te Straatsburg. Van 1564 tot 1568 was hij herder en leraar te Chiavenna. Daarna volgde hij Ursinus op als hoogleraar te Heidelberg. Daar bleef hij tien jaren. Hij verhuisde naar Neustadt, waar hij nog 7 jaar mocht arbeiden. Hij ging op 19 november 1590 de eeuwige heerlijkheid in. Het werk dat we nu voor ons hebben, is oorspronkelijk in het Latijn geschreven, later in het engels overgezet en uit die taal, met raadpleging van het oorspronkelijke werk, in het nederlands vertaald.

Aan de eigenlijke behandeling van het leerstuk van de predestinatie laat de schrijver voorafgaan: Opmerkingen over de Goddelijke eigenschappen, die noodzakelijk als fundament vooropgesteld moeten worden, opdat wij het leerstuk der predestinatie recht mogen verstaan. En dan schrijft hij achtereenvolgens over de wijsheid en voorkennis Gods, de wil van God, de onveranderlijkheid van God en van Zijn besluiten, de almacht

Gods, de rechtvaardigheid Gods en de barmhartigheid en genade Gods.

Daarna komt de uiteenzetting en verklaring van het leerstuk van de predestinatie, verdeeld in vijf hoofdstukken:

I Waarin de uitdrukkingen, waar gewoonlijk gebruik van gemaakt wordt bij de behandeling van dit onderwerp, worden gedefinieerd en verklaard.

II Waarin het leerstuk der predestinatie uiteengezet wordt zoals het betrekking heeft op alle mensen in het algemeen.

III Betreffende de verkiezing van hen, of de predestinatie zoals deze betrekking heeft op de heiligen in het bijzonder.

IV Over de verwerping, of de predestinatie zoals die betrekking heeft op de goddelozen.

V Waarin wordt aangetoond dat het Schriftuurlijke leerstuk der predestinatie openlijk moet worden gepredikt en er op moet worden aangedrongen, en om wat voor redenen.

Zanchius beroept zich telkens op de Heilige Schrift en op schrijvers, zoals Augustinus, Luther en Bucer. Het is een zeer lezenswaardig werk. Het vraagt wel goede aandacht en een juist oordeel, willen we een recht inzicht verkrijgen in wat Zanchius schrijft. Het laatste gedeelte is treffend. Dat willen we ten dele in een afzonderlijk artikel in ons blad opnemen.

De schrijver staat op supra-lapsarisch standpunt. Dat komt duidelijk in dit werk naar voren. Dat standpunt heeft hij gemeen met andere hooggeachte godgeleerden uit vroeger en later tijd. Daartegenover zijn andere gewaardeerde theologen te noemen, die op een infra-lapsarisch standpunt staan. Dit verschil van gevoelen is er in de kerk geweest al van de dagen van de Remonstranten af en mogelijk was dit verschil er al voor die tijd van de opkomst van hun dwalingen. Dit verschil van inzicht zal er wel blijven. Dat heeft vroeger nooit aanleiding gegeven tot scheuring. En onze Dordtse Leerregels vertolken het infra-lapsarische gevoelen.

Zonder op het verschil zelf in te gaan, willen we daar toch even op wijzen. We moeten hoge waardering kunnen hebben voor de godgeleerden, die op de leerschool des Geestes onderwezen zijn, ook al is er in bepaald opzicht verschil van inzicht. Zanchius haalt b.v. met instemming Luther aan, maar dat betekent niet, dat we Luther in alle opzichten kunnen volgen. We moeten tenslotte alles toetsen aan Schrift en belijdenis en we kunnen ons nooit op de godzaligste theoloog beroepen als het einde van alle tegenspraak.

Daarom hadden we liever gezien, dat Ds. A. Wink te Veenendaal, die de uitgave van dit boek bewerkt heeft, dit ook in acht genomen had. In een inleidend woord maakt hij kritiek op uitspraken van bepaalde schrijvers. Hij heeft daar natuurlijk het volste recht toe, wanneer hij meent, dat zij zich uitdrukkingen veroorloven, die niet in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis. Maar dat hoort o.i. niet in een werk thuis, dat blijvende betekenis heeft. Het was o.i. beter geweest, wanneer Ds. Wink in een kerkbode of in een brochure of boek zijn eigen standpunt op grond van Schrift en belijdenis en met aanhaling zo nodig van Zanchius en andere schrijvers verdedigd had. Dan komt echter toch nog de vraag bij ons op, of wel op deze wijze moet worden gehandeld. We weten wel, dat men elkaar vroeger ook wel met de pen te lijf ging. Dus als we zo handelen doen we als onze vaders ook wel gedaan hebben. Maar als we dan de namen lezen van predikanten, die min of meer becritiseerd worden, dan denken we: straks zullen zij geen verschil van gevoelen meer hebben, maar samen eeuwig zingen:

Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.

Het boek telt 120 blz. en is keurig uitgegeven door Drukkerij en Uitgeverij Van den Berg, Anthony Fokkerweg 49, Rotterdam, Tel. 010-291535-291344. Het kost gebonden f 16,90.

B.

DE MODE

6

E. De mode en de vreze Gods.

Wat hebben die twee nu met elkaar te maken, zo zou men kunnen vragen. En dan moet ik zeggen: Alles! Want buiten de mode kan men niet, omdat men dan buiten zijn tijd zou moeten gaan staan. En dat is een

onmogelijkheid. Buiten de vreze Gods kan men ook niet, als men tenminste nog prijs stelt op het heil van zijn onsterfelijke ziel. Zonder de vreze des Heeren vaart niemand wel, doch gaat men wis en zeker naar de hel. Als het gaat over de vreze des Heeren, dan is dat heel iets anders dan de vrees voor mensen. Want in verband met de mode wordt er ontzaggelijk veel mensenvrees gevonden. Men kleedt zich dan op een bepaalde manier om deze of gene mens of groep van mensen te behagen. De vraag is dan niet: wat wil de Heere, dat ik doen zal? maar: Wat willen de mensen, dat ik doen zal? Men komt dan uit oorzaak van mensen vrees in een bepaalde kramptoestand te verkeren. En dat is moeilijk vol te houden. Men gaat dan zedig gekleed en is bang, dat men het ene been voorbij het andere zet. Doch als de zodanigen eens een daagje „uit” zijn, dan breekt men gewoon los (historie). Ik ben dan geneigd te zeggen: Doe nu ook maar gewoon, dan doe je al gek genoeg. Doch meestal komt het niet tot „zeggen”, het blijft dan maar bij „denken”. Doch, waar het over gaat zal voor ieder weldenkend mens wel duidelijk zijn. Altijd op je tenen lopen houdt niemand vol.

Vrees voor mensen! Tevergeefs eren zij Mij, zegt de Heere, lerende leringen, die geboden van mensen zijn. Als de vrees voor mensen de drijfveer is van mijn handel en wandel, ook ten opzichte van de mode, dan kan ik daardoor bepaalde mensen behagen, maar de Heere zeker niet.

Dat wil natuurlijk weer niet zeggen, dat ik onder geen enkele omstandigheid mij niets van mensen behoef aan te trekken, want dan dreig ik weer in een ander uiterste te vervallen. Ik leef nu eenmaal in een gemeenschap van mensen en heb daar rekening mee te houden. De één is ten opzicht van middelmatige dingen ruimer van gedachten dan de ander. En nu mag ik niet onnodig ergernis verwekken. Daar wordt tenslotte ook niemand mee gediend dan alleen de boze. Paulus heeft het eens zo gezegd: Indien mijn broer zich ergert, dat ik vlees ete, zo zal ik het in der eeuwigheid niet meer doen. Voor zichzelf had hij daar geen bezwaar in. Maar er waren blijkbaar mensen in die gemeente die dat wel hadden. Zij achtten het vlees eten, onder bepaalde omstandigheden, een ongeoorloofde zaak. En om deze mensen nu niet onnodig te kwetsen wilde Paulus zichzelf verloochenen.

Ik geloof dat deze regel ook ten opzichte van de mode in toepassing gebracht moet worden. In zoverre heb ik dus wél iets met mijn omgeving te maken. Ik moet geen onnodige ergernis geven. Maar anderzijds moet ik ook geen onnodige ergernis nemen. Het een kan net zo goed kwaad zijn als het ander. Hier moet de „Christelijke verdraagzaamheid” betracht worden.

De vreze des Heeren kan hier alleen de weg wijzen. De vreze des Heeren vraagt voor alle dingen niet: Wat willen de mensen dat ik doen zal? Maar: Wat wil de Heere dat ik doen zal, ook wanneer ik naar de winkel ga om kleren te kopen? Of het zo véél gebeurt waag ik te betwijfelen. Maar dat neemt niet weg, dat dit toch de roeping is, daar de Heere Zelf gezegd heeft: Zonder Mij kunt gij niets doen. En: Ken Mij in „al” uw wegen...

Wie de vreze des Heeren deelachtig mag zijn, die is niet bang voor de Heere in die zin, dat hij met allerhande angstcomplexen rondloopt. Doch hij heeft ontzag voor de Heere en Zijn Woord. Hij heeft liefde tot de Heere en Zijn Woord. Hij gaat met de Heere om in een vertrouwelijke omgang. Dat is de verborgen omgang, waarover in Psalm 25:7 (ber.) gesproken wordt.

Wie dat leven kent, heeft het beginsel van de ware wijsheid. Want de vreze des Heeren is het beginsel van de wijsheid. Men gaat dan naar het Woord des Heeren zoeken te leven. Dan worden heel veel vragen erg eenvoudig, omdat men dan zelf eenvoudig wordt. Van nature is een mens hoogmoedig.

Als de vreze des Heeren beoefend wordt zoekt men wijs te wandelen. Dan loopt men geen honderd jaar achter, maar men loopt dan ook niet de laatste mode na, en zeker niet wanneer deze zinnenprikkend is, of tot zonde aanleiding zou kunnen geven. Men zou dan oorzaak kunnen zijn, dat een ander door mijn gedrag tot zonde zou worden verleid en daardoor verloren zou gaan. Dat is in strijd met de liefde. Want de liefde doet de naaste geen kwaad. De liefde zoekt de ere Gods, maar ook het welzijn van de naaste, mede

door middel van wat men draagt, aan en opheeft. Ik geloof, dat zij het bij het rechte eind had, die een hoed had gekocht, die op zichzelf nog wel te dragen was. Doch toen de Heere haar bekeerde vond ze hem wel wat opzichtig en was bang, dat dit wel eens aanstoot zou kunnen geven. Zij kwam bij mij om raad. Objectief gezien kon ik niet zeggen, dat deze hoed niet gedragen mocht worden. Ik zeide, dat men ergernis geven kon, maar dat men het ook nemen kon. En dan wordt het weleens moeilijk om de juiste weg te vinden. Zij kwam er mede in het verborgen terecht. En de Heere wees haar de weg door haar aandacht te vestigen op de Zondag 47 van de Heid. Cat. waar staat, dat we al ons leven, dat is overal en altijd, gedachten, woorden en werken zo moeten schikken en richten, dat Gods Naam om onzentwil niet gelasterd, maar geëerd en geprezen worde. Haar besluit stond vast. Zij deelde mij mede de hoed niet te zullen dragen om des Heeren wil. Ik kon niet anders dan er mijn pastorale goedkeuring aan geven.

Wie de vreze des Heeren beoefent zoekt naar het Woord des Heeren te leven. Het is in dit verband misschien niet ondienstig te laten horen, wat er staat in 1 Petrus 3:1-6. Dat heeft toch ook wel iets met de mode te maken: Desgelijks gij vrouwen, zijt uw eigen mannen onderdanig, opdat ook, zo enigen het Woord Gods ongehoorzaam zijn, zij door de wandel der vrouwen zonder Woord mogen gewonnen worden, als zij zullen ingezien hebben uw kuise wandel in vreze. Welker versiersel zij, niet hetgeen uiterlijk is, bestaande in het vlechten des haars en omhangen van goud, of van klederen aan te trekken, maar de verborgen mens des harten, in het onverderfelijk versiersel van een zachtmoedige en stille geest, die kostelijk is voor God. Want alzo versierden zichzelf ook eertijds de heilige vrouwen, die op God hoopten en waren haar eigen mannen onderdanig; gelijk Sara Abraham gehoorzaam is geweest, hem noemde heer, welker dochters gij geworden zijt, als gij weldoet en niet vreest voor enige verschrikking.

Ook kan hier gewezen worden op wat Paulus schrijft in Rom. 12:1,2: Ik bid u dan, broeders, door de ontfermingen Gods, dat gij uw lichamen stelt tot een levende, heilige en Gode welbehagelijke offerande, welke is uw redelijke godsdienst; en wordt deze wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds, opdat gij moogt beproeven, welke de goede en welbehagelijke en volmaakte wil Gods zijn.

De vreze des Heeren heeft een nauwe levenswandel tot gevolg. Zij is af te wijken van het kwade en te doen het goede, dat is hetgeen de Heere welbehagelijk is.

Als men zo leeft slaat men niet door naar links en ook niet naar rechts. Dan is men gelijk aan de naald van zo'n ouderwetse weegschaal. Wanneer de schalen in evenwicht zijn, dan staat de naald rechtop en wijst konstant naar boven. Ik hoop, dat al mijn lezers dit leven kennen. We hebben tenslotte niet met de mens te doen, doch met God. Wie hier met God leeft, heeft een goed roer aan zijn levensschip, om in de modewereld tussen de klippen door te varen. Wie dat roer mist en op eigen zin en mening is aangevoelen die zal zeker stranden.

De beoefenaar van de vreze des Heeren kent ook de kleren, die niet in de mode zijn en toch nooit uit de tijd raken.

Ds. H. C. v.d. Ent.

VOOR DE JEUGD

BESTE JONGELUI!

De brief aan Filemon 21

„ . . . broeder . . . ”

Filemon: 7, 1. d.

Het laatste wat we nog even overdachten was het woord „broeder”.

Zo noemt Paulus Filemon. Dat was in dit verband een „waar” woord. We wezen er reeds op, hoe dit woord vaak wordt gebruikt in kerkelijke stijl, of ook wel misbruikt. Ik heb tegen het gebruik van het woord geen bezwaar, als men de ogen maar open houdt voor de werkelijkheid.

Wat we daar mee bedoelen?

Leden van een bepaalde gemeente vormen met elkander een gemeenschap van mensen, die allen, door het doen van belijdenis, zich aan die gemeente hebben verbonden. Zij

zijn daardoor ook aan elkander verbonden. Zij vormen te samen, zo zou het ook gezegd kunnen worden, een gezin, een geestelijk huisgezin. De zonen en dochters die tot een bepaald gezin behoren, worden broeders en zusters genoemd. Dat zijn zij dan ook van elkaar in de bloede. Nu kun je dat ook geestelijk door gaan trekken. Van dat geestelijk huisgezin zijn dan de leden „broeders en zusters”. Als ze dan ook zo worden aangesproken, is daar objectief niets tegen in te brengen.

Toch moet hier de nodige voorzichtigheid in acht worden genomen. Want men kan het zodanig gaan beklemtonen, dat men elkan- der ook werkelijk als broeders en zusters gaat zien. Althans, men wil het de mensen doen geloven, dat het nu in werkelijkheid ook zo is. En dat is in strijd met alle werkelijkheid.

Vanuit de werkelijkheid heeft men als reactie op dat „broeder en zuster”gebruik het woord maar geheel achterwege gelaten en vervangen door het woord „mijnheer en mevrouw”. Men gaat er dan zelfs de preekstoel mee op, en vult er zelfs nog een gedeelte van de preek mee, terwijl men dan inmiddels goed afgeeft op diegenen die het woord „broeder en zuster” nog durven te gebruiken.

Het gehoor wordt er dan niet zelden door gesticht, als je het tenminste stichting noemen wilt. Als de „stichting” daaruit bestaat, is het een „stichting” van verdacht allooi. Ze is alleen negatief en men komt er geen stap verder mee op de weg naar de hemel, terwijl men toch op reis is naar de eeuwigheid. En dat is het één of het ander.

Door de mensen te vertellen hoe het niet moet en hoe verkeerd het hier en daar er wel naar toe gaat, worden de mensen weinig wijzer. O zeker, ze moeten gewaarschuwd worden, ernstig gewaarschuwd worden. Maar hun moet dan ook gezegd worden hoe het wél is. Want daar gaat het tenslotte om. Men kan op een bepaalde manier wel heel „zwaar” voor de dag komen, terwijl de „waarheid” nog achterwege blijft. En alleen de waarheid maakt ons vrij. Wanneer iemand mij de weg vraagt naar een bepaalde plaats en ik zeg hem: je moet daar niet heen, en daar moet je ook niet heen, en denk er om dat je die weg ook niet in gaat, want dankom je verkeerd uit, dan zal je die „wegvrager” zeggen: Zeg mij liever waar ik wel heen moet. Want dat wil ik uiteindelijk weten. Ik hoop dat jullie begrijpen wat ik bedoel.

Wanneer we het bijbelse woord „broeder” in het geheel niet meer gebruiken, dan wordt daardoor het begrip „kerk” zoals dat in de belijdenis omschreven staat, geheel van zijn inhoud beroofd. En dat mag natuurlijk ook niet.

Het gebruik van het woord „broeders en zusters” is dus niet verkeerd, als men maar goed separeert. „Broeders en zusters” in de ware zin van het woord zijn alleen zij, die uit God geboren zijn. En die uit God geboren zijn, gaan de wil van God doen. Dat heeft de Heere Jezus, en die wist het toch wel, zelf zo gezegd: „En rondom overzien hebbende die om Hem zaten, zeide Hij: Zie, Mijn moeder en Mijn broeders. Want zo wie de wil Gods doet, die is Mijn broeder en Mijn moeder.” Marc. 3:34, 35 e.m.a.pl.

Als het woord „broeder en zuster” gebruikt wordt, dan dient men zich steeds wel af te vragen: Ben ik wel een broeder? Ben ik wel een zuster? Want ook ten deze is het gevaar niet denkbeeldig, maar levensgroot aanwezig, in deze verlichte tijd, dat men de naam heeft dat men leeft, terwijl men toch dood is. Filemon was een broeder in de ware zin van het woord. Hij deed de wil van God. Dat was vrucht van genade. Want hij was uit genade, door het geloof, één plant geworden met de Heere Jezus Christus. Dat was Paulus ook, gelijk uit het vervolg nog wel blijken zal. En vanuit Christus, Die door Zijn Geest in het hart van Filemon werkte, trachtte Filemon de wil van God te volbrengen. En dat was het beoefenen van liefde. Liefde tot God en liefde tot de naaste, gelijk uit het begin van de brief duidelijk blijkt, en waar Paulus God harte- lijk voor dankt en tevens bidt, dat deze vrucht in het leven van Filemon nog meer openbaar zal mogen komen.

Aan de vruchten wordt dus de boom gekend. De vruchten zullen het dus openbaren of men een „broeder en zuster” in der waarheid is, dan wel of men het alleen maar in naam is.

Zo zien jullie dus maar weer, jongens en meisjes — en de ouderen mogen zich dit ook

„broeder”, waarmee Paulus vers 7 beëindigt, stof geeft om onszelf te onderzoeken. Want in een gezin zijn alle broeders en zusters niet even oud. Daar zijn ouderen en ook jongeren. Misschien hebben jullie nog wel heel jonge broertjes of zusjes, die nog niet eens praten kunnen. Maar ze behoren er toch bij. Als aan de ouderen gevraagd wordt: Hoeveel kinderen hebben jullie? Dan worden ze allemaal genoemd. Niet alleen degenen die zichtbaar om de tafel zitten, maar ook diegenen die nog in de wieg liggen en alleen nog maar erbarmelijk schreeuwen kunnen. Zo is het nu ook geestelijk.

Elk die Hem vreest, hoe klein hij zij of groot, wordt van dat heil, die weldaan deelgenoot . . . Ps. 115:7.

Om een broeder of zuster te zijn, speelt leeftijd dus geen rol. De grote vraag is alleen: Waar gaat het hart naar uit? Is er begeerte om de wil van God te doen. Van nature leeft die begeerte in het hart van een mens niet. Wel om kwaad te doen. En dat is niet uit God, maar dat is uit de duivel. De begeerte om de wil van God te doen, is een vrucht van de wedergeboorte, die door God de Vader, door de Heilige Geest in het hart is tot stand gebracht. Degenen die door genade dat begeren kennen, haten ook de zonden. Zij vinden ze afschuwelijk. Niet omdat zij zo schadelijk zijn in de gevolgen, maar omdat zij naar hun wezen zo Godonterend zijn.

Want „zonde” komt van een woord dat eigenlijk „doel missen” betekent. God heeft de mens geschapen, met het doel, om eeuwig te leven tot Zijn verheerlijking. En dat doel mist de mens nu, die zondigt. Hij zit er helemaal naast. En dat niet alleen. Het is, goed gezien, nog erger. Want de zonde is eigenlijk een pijn, niet die zijn doel niet bereikt, maar die het hart van God treft. Daarom wordt „zonde” ook „vijandschap” genoemd. Vijandschap tegen God. Zonde is dus niet alleen iets negatiefs, maar het is ook iets positiefs. Niet alleen afwezigheid van iets wat er zou moeten zijn. Dat nu maakt de zonde tot zulk een verschrikkelijke zaak. Niet voor diegenen die God niet liefhebben. Want die hebben hun element in de zonde. Maar wel voor diegenen die God liefhebben, omdat zij in de zonde hun element niet meer kunnen hebben. Die zijn hen de dood geworden. Dat wil zeggen dat ze de gevolgen van de zonde goed hebben leren zien, dat is namelijk: de dood! En dan maar niet de dood, alleen als beëindiging van het leven hier op aarde, maar de dood in zijn totaliteit. Dat houdt ook in: de eeuwige dood. En dat is het eeuwig buiten God te moeten verkeren. Dat kan de liefde niet verdragen. En daar nu een echte „broeder en zuster” krachtens het verdorven bestaan toch iedere keer nog weer de zonde doet, daarom haten zij zichzelf. Wie niet haat zijn eigen leven, die kan Mijn discipel niet zijn, heeft Jezus gezegd. Dat zichzelf haten, gaat met wenen gepaard. Men zou het zo graag anders willen. God is het zo waard. Doch het lijkt wel of het niet anders kan. Ik hoor daarom een „broeder” klagen: „Want wij weten dat de wet geestelijk is, maar ik ben vleeselijk, verkocht onder de zonde. Want hetgeen ik doe, dat ken ik niet; want hetgeen ik wil, dat doe ik niet, maar hetgeen ik haat, dat doe ik. En indien ik hetgeen doe dat ik niet wil, zo stem ik de wet toe dat zij goed is. Ik dan doe hetzelfde nu niet meer, maar de zonde die in mij woont. Want ik weet, dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont; want het willen is wel bij mij, maar het goede te doen, dat vindt ik niet. want het goede dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik.

Indien ik hetgene doe, dat ik niet wil, zo doe ik nu hetzelfde niet meer, maar de zonde die in mij woont. Zo vind ik dan deze wet in mij: Als ik het goede wil doen, dat het kwade mij bijligt. Want ik heb een vermaak in de wet Gods naar de inwendige mens.

Maar ik zie een andere wet in mijn leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoed, en mij gevangen neemt onder de wet der zonde, die in mijn leden is.

Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods? Ik dank God door Jezus Christus, onzen Heere.

Zo dan, ik zelf dien wel met het gemoed de wet Gods, maar met het vlees de wet der zonde.” Rom. 7:14-26.

Die klagende broeder was niemand anders dan de apostel Paulus, de schrijver van de brief aan Filemon.

vernomen?

Dan ben je een echte „broeder en zuster”. En dan lig je voor rekening van de oudste „Broeder”. Dat is de Heere Jezus Christus. Gelukkig dat ook deze Broeder er is. Anders kwam er van de hele „familie” niets terecht. Deze Broeder heeft Zich niet geschaamd, om al die „strijdende familieleden”, „broeders en zusters” te noemen. Is dat geen wonder? Ik hoop dat jullie jezelf daarover zullen verwonderen. Want dat is ook een kenmerk van echtheid.

Jullie aller vriend,

Ds. H. C. v. d. Ent

BOEKBESPREKINGEN

Uitgaven van Pieters - Groede

1. DE LEVENSGANG

Dit boekje bevat twee gedichtenbundels van Marinus Nijse. Het boekje vermeldt het Smytegeldfonds te Middelburg als uitgeefster. Dat geeft al een zekere waarborg, dat we hier te maken hebben met gedichten, die naar de Schrift zijn. Dat is natuurlijk van betekenis. De dichter is bekend. Om gedichten te kunnen beoordelen moet men toch wel een zekere bekwaamheid bezitten, wil men dit op een deskundige wijze doen. Dat kunnen wij uiteraard niet. We volstaan daarom met een algemene beoordeling. De gedichten spreken aan. Dat is vanzelfsprekend ook de bedoeling. De eerste bundel heet: Woestijn en oase. In een aantal gedichten worden we meegenomen op de weg van de kinderen Israëls naar het land Kanaän. Het laatste gedicht gaat over de Heilaanbrenger.

TERUG NAAR DE NATUUR

De natuurgeneeswijze neemt een steeds grotere plaats in en geen wonder wanneer U de fantastische resultaten verneemt van hen: die één van de meer dan 40 verschillende kruidenrecepten bestelden, o.a. maag, maagzweer, niersteen reumatiek, gewrichtsreuma, schildklier, slapeloosheid, sulker, spataderen, vermagering, zenuwen, enz. enz.

Alle soorten zijn verpakt in kuren voor een maand

à f 12,50

(verzendkosten inbegrepen).

Vermeld wel duidelijk welke soort U wenst.

NIUW!!!

De soorten vermagering, zenuwen en vochtafdrijving, nu ook in tabletvorm Maandkuur f 15—

Drogisterij

SIKKING

Barvoetestraat 5
Haarlem
Tel. 023 - 312892
Giro 190609

HOTEL

DREYEROORD -
OOSTERBEEK

Telefoon 085-333169

Het hotel waar mevrouw zich „uit” - en mijnheer zich „thuis” voelt.

Voor bijbels, boeken en muziek

is LINDENBERG uniek!

Grote voorraad
Snelle levering

ook van de allernieuwste uitgaven

Lindenberg's
boekhandel

Slaak 4 - 8 (postbus 4209)

ROTTERDAM 16

(Uw bestelling ongefrankeerd: antwoordnummer 77).

De wet leidt ons niet meer naar

't eeuwig Goed.

Niet één heeft ooit zijn eigen schuld geboet.

Een andere Leidsman biedt Gods liefde aan,

Die voert Zijn kinderen door de doods-jordaan.

Slecht Jozua zal 't eindelijk Heil verwerven.

alleen voor hem, die aan de Wet leert sterven.

De tweede bundel is getiteld: Het wondere leven, een sonnettenkrans.

Een veelheid van gedachten vertolkt de dichter in zijn gedichten.

Het ware leven wordt door God ontstoken

in 't koude hart, dat tegen Hem zich kant.

Eén straal van liefde en wij zijn verbroken:

het nieuwe leven wordt in 't hart geplant.

Zo luidt het eerste vers van een gedicht, dat: De Zienden heet.

Het boekje kost f 9,90.

2. EVANGELIE VAN JOHANNES

Dit evangelie is afzonderlijk uitgegeven in de Staten-vertaling. De bedoeling is, dat het in groten getale verspreid wordt. De Heere moge het lezen ervan zegenen tot eeuwig heil van zondaren.

Het kost f 0,70.

PLAATS UW

FAMILIEBERICHTEN

IN

„BEWAAR HET PAND”

PINKSTERAPPEL

OP D.V. 15 MEI 1978

te OUDERKERK AAN DE AMSTEL

Thema :

„De Heilige Geest werkt”

Sprekers :

Ds. A. Baars van Urk: „De Heilige Geest werkt door het Woord”.

Ds. B. de Graaf van Utrecht: „De Heilige Geest werkt in het hart”.

Ds. H. H. Klomp van Zwaagwest-einde: „De Heilige Geest werkt tegen de wereldgeesten in”.

Ds. A. K. Wallet zal de opening en de sluiting verzorgen. De aanvangstijden zijn: 's middags 14.30 uur; 's avonds 18.30 uur. De avondbijeenkomst zal te 20.00 uur worden gesloten, zodat een ieder op redelijke tijd thuis kan zijn. Het geheel wordt gehouden in de Nederlands Hervormde Kerk te Ouderkerk aan de Amstel. De jeugd van onze kerken wordt hartelijk uitgenodigd dit Pinksterappél te komen bezoeken.

Jeugdvereniging De Kandelaar

**Zoekt U alleen verantwoorde boeken
Kom dan bij boekhandel Kool zoeken**

**Dus niet langer gezocht,
Daar al uw boeken gekocht.**

Wij leveren en verzorgen gaarne al uw in-tekeningen van al uw

★ **Boekwerken - Bijbels - Psalmboeken, (uitsluitend Statenvertaling) - Houtbrandteksten - Tegels - Houtsnijwerk - Boekenleggers, enz. enz.**

UITGEVERIJ - BOEKHANDEL

KOOL

Stationssingel 50 - Veenendaal - Tel. 08385 -
13978 - Postbus 177 - Antwoordnummer 77
Giro 280572 - Bankrek. Rabobank Veenendaal
Rek. nr. 36.51.10.191.

Voor al Uw

★ **BOEKEN**

★ **BIJBELS en**

★ **PSALMBOEKEN**

Beleefd aanbevelend

BOEKHANDEL

VAN LEEUWEN

POSTBUS 39, URK - TELEFOON 05277 - 1783

B.G.G. 05250 - 1531

